

בית מדרש • הוצאה לאור

נהורא דשמעתתא

מהדורת זכרון שלמה

גליון אקטואלי מרתק מבית היוצר של אש התורה

לעילוי נשמת הגאון המופלא צנוע ומעילי - רבי שלמה ב"ר מאיר שפיידא זצ"ל

מעשה באכידה שנמצאה בשני שלבים

ומעתה טען המאבד, כי מאחר והיו לו בארנק עשרה שטרות של מאתיים, על כן בהכרח גם השטרות שנמצאו מתחילה מקורם בארנק וממנו נפלו, וחייב המוצא להשיב את הכל מן הדין.

אך המוצא השיב בעדינות, כי אף שיש לדון אם נאמן לטעון על מעות שבכיסו שאינם שייכים לו, נגד החזקה 'כל מה שתחת יד אדם שלו הוא'. מכל מקום על הארנק וכל אשר בו אין צורך להתדיין, שכן ממה נפשך הוא מעוניין להשיבו, משום 'ועשית הישר והטוב'.

אלא שעל ארבעת השטרות שנמצאו בתחילה יש להסתפק, כי אם נניח שאין המאבד נאמן לעשות עצמו שליח, נמצא שחייב השבתם הוא רק מצד 'הישר והטוב', וזהו בפשוטו כל זמן שהאכידה קיימת, ולא כשנשתמש וצריך כעת להוציא הוצאות מכיסו. [עיי ערוה"ש (רינט) דטעם חיוב ההשבה לפמשה"ד הוא מפני שאין לו היזק מכיסו].

ונראה להכריע ע"פ המבואר בחת"ס (י"ד רל"ט ט'), שכאשר יש ספק אם נתייאשו הבעלים, מאחר שגם אם נתייאשו צריך להחזיר לפנים משוה"ד, על כן אם נשתמש בממון עליו לשלם לפנים משוה"ד **כדין נהנה**, כשיעור ההנאה ולא את מלוא הסכום.

אולם במעשה הנוכחי יש לפוטרו מטעם אחר, דאין הכרח שהשטרות שמצא בתחילה של בעל הארנק הן שהרי לא נמצאו לצידו ממש, שנוכל לדונם כדין 'מצא כיס ולפניו מעות'.

התהלך יהודי ברחובה של עיר כשעיניו מושפלות, ולפתע בהקו מול עיניו ארבעה שטרות כחולים בני מאתיים שקלים. הוא הרים את הכסף והודה לה, שהרי "מצא מעות מפוזרין - הרי אלו שלו". בדרך לביתו נכנס למכולת ומילא שקיות בכל טוב, וכך שב לביתו ו'חגג' עם בני משפחתו, כפי השפע אשר ברכו השם.

לאחר כמה שעות נשאו ליבו לשוב למקום המציאה, אולי ימצא שטר נוסף שלא הבחין בו בתחילה. ואכן שוטטות קצרה באזור העלתה בידו ארנק, ובתוכו

מסקנא דשמעתתא

נידונים אקטואליים בדאי ההלכה

רב המכון רבי צבי דותן שליט"א - מורה הוראה וראש כולל גני איילון - אחיסמך

ששה שטרות כחולים נוספים, ולצידם כרטיס אשראי ופרטים מזהים.

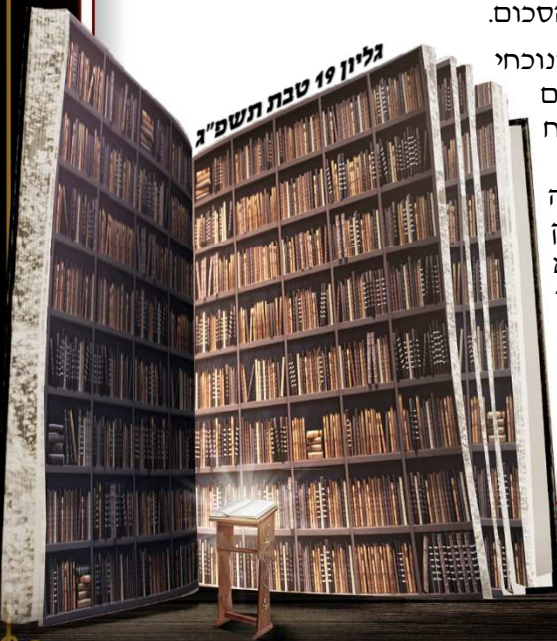
ראה היהודי מעשה ונזכר הלכה (חרמ רינט ג), כי המוצא במקום שרוב העוברים ושבים נכרים (גם בעיר שרובה ישראל) אינו חייב להחזיר אפילו כשיש סימנים (שהבעלים מתייאשים, שהרי הנכרים לא ישיבו אבידתו). ואם כן, מאחר שרוב העוברים באזור לא זכו להיות שומרי תומ"צ, הרי נתייאשו הבעלים, ופטור מלהחזיר אפילו את הארנק עם הסימנים.

אלא שצפו ועלו לנגד עיניו דברי השו"ע (שם סעיף ה'), כי אף שמן הדין אינו חייב להחזיר במקרה כזה, מכל מקום "טוב וישר לעשות לפנים משורת הדין, ולהחזיר לישראל שנתן בה סימן".

שמח היהודי על ההזדמנות לקיים מצות 'ועשית הישר והטוב', והתקשר לבעל הארנק. אך הלה הפתיע אותו בטענתו, **שעליו להחזיר את הכל מן הדין**, מפני שהכסף אינו שלו, אלא ניתן לו על מנת להעביר לשכנו, והוא רק שליח בעלמא. ומבואר בפוסקים דאין מועיל יאוש השליח מפני שאינו הבעלים (נחלת צבי סי' רינט). [וכמעשה הידוע מהגאון ר' יצחק אלחנן ספקטור, שהורה באשה שאיבדה מעות בשוק, דאפילו אם נתייאשה צריך להחזירם, כיון שבעל המעות הוא בעלה, והוא לא נתייאש מאחר שלא נודע לו שאבדו].

לקבלת הגליונות וחומר מרתק נוסף שלחו בקשה ל: A9768552@gmail.com

גליון 19 טבת תשס"ג

צורתא דשמעתתא

סקידה מקיפה של סוגיה הלכתית

הרב מנחם אדלר - דאש בית המדרש

ההשלכות שבין אופני ההיתר באיסור 'אמירה לנכרי'

ראשית יש להדגיש חומר איסור אמירה לנכרי, עד שחייב למסור כל ממונו כדי להמנע מאמירה לנכרי בדרכים שלא נתפרשו להיתר (ביאור הגר"א יו"ד קנו סק"ד). ובכדי לעמוד על אופני ההיתר יש להקדים, שבמלאכת נכרי בשבת יש שני איסורים חלוקים: האחד - **איסור האמירה**, היינו האיסור לצוות על הנכרי לעשות מלאכה [ובכלל זה, חובת המחאה בו אפילו כשבא מעצמו, שלא יראה שהישראל ציווהו], שאסרוהו מפני שבכך נראה הנכרי כעושה מלאכה **בשליחותו**¹. ואף כשמסמן לו בידיו בלא דיבור, כל שיש בכך רמז של ציווי על הנכרי לעשות מלאכה², אסור (חיי אדם סב ב. אלא שאם מדבר ומזכיר בפיו מלאכת איסור, עובר גם משום 'דבר דבר').

והאיסור השני - **איסור הנאה** ממלאכה שעשה נכרי בשבת עבור ישראל. איסור זה הוא גם אם עשה מעצמו בלא שום רמז מצד הישראל, והטעם שאסרוהו חכמים, **כדי שלא ליהנות ממלאכת שבת** (מעין איסור 'מעשה שבת' האוסר ליהנות ממלאכה שעשה ישראל בשבת. וטעם נוסף יש, שאם יהנה ממלאכת נכרי, חיישינן שיבוא לומר לו לעשות עבורו, ויכשל באיסור אמירה לנכרי³).

אופני ההיתר:

א. פעולה שאפשר לעשותה בהיתר: כל שניתן לעשות בהיתר מותר לצוות לנכרי לעשותו, שגם אם יעשה באיסור אין זה עבור הישראל אלא לעצמו. כגון לומר לנכרי להעלות דברים לביתו, שאפשר במדרגות, אפילו שמפני נוחות יעלה במעלית.

ויש פוסקים שנקטו, דזהו דוקא כאשר אפשרות ההיתר נחשבת **סבירה**, אך כאשר דרך ההיתר אינה סבירה בעליל, אין היתר בזה, מפני שבאופן זה מתפרשת האמירה כבקשה לעשות איסור. כגון שמבקש להעלות דברים לקומה גבוהה מאד, מפני שנחשב כמו שמבקש בפירוש להעלות במעלית⁴.

מטעם זה כתב בארחות שבת (פכ"ג, סנ"ד) שאין היתר לבקש מעובד זר להוריד לרחוב קשיש המתנייד בכסא גלגלים ומתגורר בקומה גבוהה, הגם שיש אפשרות להורידו במאמץ רב במדרגות. מפני שאין זו אפשרות סבירה [ומדובר כמובן שאין לקשיש צורך לרדת מצד בריאותו].

העצה במקרים אלו היא, להחזיר את האפשרות להיות סבירה על ידי סיכום, שאם יתאמץ וישתמש במדרגות יקבל תשלום הוגן. בכך גם אם יעדיף לעלות במעלית, חזר הדבר להיות 'פעולה שניתן לעשותה בהיתר'. (שם פכ"ג הע' ק"ט).

ב. פעולת היתר הכרוכה בפעולה צדדית של איסור: מותר לומר לנכרי לשטוף כלים, גם כאשר במטבח שוררת עלטה ובהכרח ידליק את האור, מפני שהדלקת האור היא **פעולה צדדית**, ואינה כלולה בשטיפת הכלים שעליה דיבר עם הנכרי (ט"ז רע"ז ה).

[ולכאורה קשה ממה שנתבאר לעיל, שכאשר האפשרות לעשות בהיתר אינה סבירה, הרי זה כאמירה לעשות באיסור, הגם שלא הזכיר איסור בפיו, ואיך כאן הותר הגם שמוכרח להדליק את האור. החילוק הוא, שדוקא כאשר האיסור נעשה **בגוף הפעולה שעליה הייתה האמירה**, כמו במבקש מנכרי להוריד את הקשיש לרחוב, **שההורדה נעשית באיסור** ע"י המעלית, בזה אמרינן שנחשב כמי שאומר בפירוש להוריד במעלית. משאי"כ כאן שהדלקת האור היא פעולה צדדית, הגם שבהכרח ידליק את האור, מכל מקום אין ההדלקה נכללת במשמעות הפעולה שעליה הייתה האמירה, דהיינו לשטוף כלים].

ונפק"מ למעשה, במי שיש לו היתר להשתמש בנכרי לעשות פעולה בביתו, אלא שביתו רחוק מאד ממקום ישיבת הנכרי, ובהכרח יגיע לנכרי לביתו עם אופניים חשמליות או ברכב. שמאחר והגעת הנכרי לביתו הוא ענין צדדי מעיקר הפעולה שעושה בביתו, ולא דיבר עמו על אופן ההגעה, על כן לא איכפת לן שמגיע באיסור, שעל דעת עצמו הוא עושה כן, וכהדלקת האור לצורך שטיפת כלים⁵.

ג. פעולת היתר הכרוכה באיסור בפסיק רישא: בדומה להיתר הקודם, היתרו הפוסקים אמירה לנכרי כאשר גוף הפעולה מותרת, גם כאשר מתלווה אל **פעולת ההיתר עצמה** מלאכת איסור ב'פסיק רישא', שכן האמירה מתייחסת רק לגוף הפעולה, ולא להשלכות הנלוות לה (רמ"א רנ"ג ה). מטעם זה היתרו הפוסקים במקרה ששכחו לכבות את האור במקרה, לבקש מנכרי לפתוח את דלת המקרר מפני שהיא פעולת היתר, הגם שבהכרח יידלק האור (מלכים אמנך פ"ד, ארחות שבת פכ"ג סס"ז).

¹ עי' קה"י שבת (סי' י"א, וסי' נ"ה), שגם הראשונים שכתבו טעמים נוספים, מודים בהכרח לטעמא דשליחות. וכך מבואר בשו"ע הרב (רמ"א).
² הפוסקים דנו במי שנמצא בעיר של גויים, ורוצה לעבור לכביש סואן בשבת. האם עמידתו בשפת המדרכה נחשבת כאמירה ברמז לנהגים לעצור בכדי שיוכל לעבור. ובארחות שבת (פכ"ג הע' סו) כתב שאפילו אם יורד ממש לכביש, אין זה כרמז למכוניות לעצור.

והביאור, שרמז האסור הוא דוקא קשיש בו משמעות **ציווי והטלת פקודה** על הנכרי, שבכך נוצר שייכות ביניהם ונראה הנכרי כשלוחו. מה שאין כן כשאינו מביט על הנהגים אלא יורד לכביש, הגם שיש כאן מסר ברור שהוא **רוצה ומזוניין** שהרכבים יעצרו, מכל מקום אינו מתעסק עם הנהגים ואין מצידו שום בקשה או ציווי עליהם לעצור, ואינם נראים כשלוחו. [ויל"ע שעדיין ייאסר משום הנאה ממלאכת נכרי, אף שאין כאן איסור אמירה. וצ"ל דאין זה הנאה חיובית, אלא רק סילוק הפרעת הרכבים המונעים ממנו לעבור].

³ בשו"ע (תקט"ז) פסק כטעם שלא יהנה, וברמ"א הביא הטעם שמה יאמר. ועיי' בביאור"ל ש"א דלכרע שורש הגזירה שמה יאמר.

⁴ ויש כאן נקודה עמוקה, שהרי באמת גם להעלות לקומה שאינה גבוהה במיוחד יש ודאות שיעלה במעלית, וכי מיישחו עולה לקומה שלישית במדרגות כאשר המעלית פועלת!... אך החילוק פשוט. כי מה שמעדיף האדם לבצע פעולה בדרך מסוימת מסיבה של **נוחות** בעלמא, אינו גורם לפעולה לקבל **משמעות מפורשת** של ביצוע בדרך הנוחה, שכן האפשרות הפחות נוחה עדיין קיימת ועומדת מול עינינו. מה שאין כן אפשרות הנשללת מחמת טורח וקושי גדול שאינו סביר לביצוע, אינה נתפסת כאפשרות, וממילא מקבלת הפעולה משמעות מפורשת של עשייה כאפשרות היחידה שנתורה.

⁵ בארחות שבת (ח"ב פכ"ג הע' קל"ד) הפליג להתיר מטעם זה, להזמין נכרי מערב שבת שיבוא להסיעו מיד בצאת השבת, הגם שבהכרח יצא לדרך בשבת, מפני שהגעת הנכרי לביתו היא דבר צדדי ואינה שייכת לגוף הפעולה שסיעתו במוצ"ש. וחילוק שם, דאם סיכם שיביא הנכרי את רכבו כדי שהישראל יסע בו בעצמו, יש לאסור. כי אז הבאת הרכב בשבת אינה דבר צדדי. אך תמוה מאד, וכמו שהשיג עליו בקיצור דיני אמירה לנכרי (להגר"י ספטימוס, הע' לח), שהרי אף כאשר הנכרי מסיע אותו, הבאת הרכב הוא מעצם הבקשה, שהרי חפץ שסיע אותו ברכבו, ולא שישאנו על כתפיו, ולא דמי להדלקת האור לצורך שטיפת כלים. ומיהו באופן שהבאנו בפנים, שפיר י"ל שבנוגע לעשיית פעולה בביתו אופן ההגעה הוא דבר צדדי].

ד. איסור דרבנן במקום מצוה צער והפסד: לצורך מצוה, במקום צער, או הפסד מרובה, הותרה אמירה לנכרי לעשות פעולה הכרוכה באיסור **דרבנן** (ש"ח ה'). מטעם זה כתב המש"ב שמותר לומר לנכרי במקום מצוה לעשות מלאכה דאורייתא **בשינוי**, שכן בשינוי הוא איסור דרבנן, ומותר ע"י נכרי במקום מצוה (משני"ב ש"מ ג', שעה"צ תקפו"ק כ'). אך יסדו הגרש"ז (ש"ש"כ פ"ל הע' מ"ט) והגר"ש"א (ארח"ש פ"ג הע' קע"ט), שזהו דוקא בשינוי הפוגם באיכות המלאכה, וכיכר שלא נעשית כראוי, כנטיילת צפרניים ביד. משא"כ שינוי שאינו משפיע על איכות המלאכה, כלחיצה על מתג החשמל עם כפית וכדו', הגם שבכך הוא רק איסור דרבנן, מ"מ לא התירו שבות כזה במקום מצוה.

כלל נוסף מתבאר בפוסקים, שכל פעולה שניתן לעשותה באופן האסור מדרבנן בלבד, מותרת אמירתה לנכרי במקום מצוה גם אם בפועל יעשה בדרך שיש בה איסור תורה (מעין ההיתר הא', בדבר שאפשר לעשותו בהיתר). מטעם זה התיר הבית הלוי להביא ע"י נכרי מזון לסעודות שבת מרשות **היחיד** לרשות **היחיד** דרך **רשות הרבים**, מאחר שאין בכך איסור תורה במידה ולא יעצור לנוח ברה"ר, ואיסור דרבנן הותר ע"י נכרי לצורך מצוה. ומעתה גם אם יעמוד לנוח ברה"ר, אדעתא דנפשיה קעביד ואין זה עבור הישראל [ולדברי הפוסקים לעיל, שצריך שאפשרות ההיתר תהיה סבירה, גם כאן ההיתר מותנה בכך שאפשר להעביר דרך רה"ר בלא עצירה].

ה. איסור דאורייתא לצורך קטן וחולה שאין בו סכנה: לצורך חולה, אפילו אין בו סכנה, התירו אמירה לנכרי אפילו במלאכה דאורייתא (ש"ח י"ז), וכך גם לכל צרכי קטן. על כן מותר לקרוא לנכרי להדליק את החשמל אם יש בו צורך לקטן, כגון עבור מים חמים למאכלו, הפעלת חימום שלא יתקרר, או שמפחד בחושד⁶.

ו. אמירה באיסור השנוי במחלוקת: מבואר בשו"ע (ש"ח ז') שדבר שיש בו מחלוקת, הנוהגים איסור מותרים לעשות ע"י נכרי, אך במשנ"ב הביא דעת היש"ש שאוסר (ע"ש בפמ"ג). ומצינו בזה סתירות בדברי המשנ"ב. והכלל העולה, דמקום שהוכרע לאיסור, אין להקל ע"י נכרי הגם שיש מתירים. אך מקום שלא הוכרע אלא שחוששים לדעת האוסר מפני שהוא נידון דאורייתא, יש להקל בנכרי, דע"י נכרי הוא נידון דרבנן וספק לקולא. וכל שכן במקום שהוכרע מעיקר הדין כמתירים, אלא שנוהגים להחמיר ולאסור, דע"י נכרי מותר. [וכמבואר בחזו"א (ל"ז כ"א סוד"ה ונראה), שיש להקל מטעם זה לענין בישול אחר בישול בלא ע"י נכרי].

ההיתר המשולב - 'אמירה דרך סיפור דברים' שלא למטרת הנאה גמורה

הקדמנו בראשית הדברים, כי שני איסורים חלוקים הם, **אמירה** לנכרי והנאה ממלאכתו. אלא שכל ההיתרים שמנינו עד כה נתנו מענה לשני האיסורים הללו ע"י **סיבה אחת**, כי מאותה סיבה שהתירו אמירה לנכרי עבור חולה הותרה גם ההנאה ממלאכתו, וכך גם בנוגע לשאר ההיתרים שנתבארו. אך היתר 'אמירה דרך סיפור דברים' שונה במהותו בנקודה זו, באשר הוא מיוסד על **שני סיבות היתר** נפרדות, סיבה להתיר איסור האמירה וסיבה להתיר איסור ההנאה.

סיבת היתר האמירה: אמירה בדרך 'סיפור' אינה בכלל איסור האמירה, היות **ואין בה ציווי** אפילו ברמז, כגון כשאומר לנכרי "האור מפריע לי לישון", אין כאן אלא רמז שהוא **מעוניין** בכיבויו האור, אך אין בזה שום **ציווי** או **בקשה** מהנכרי לעשות זאת, והוא כמלאכה שעשה נכרי מדעתו עבור הישראל, בלא אמירה כלל⁷.

סיבת היתר ההנאה: היות ואמירה דרך 'סיפור' אין בה היתר לאיסור ההנאה, דלא עדיף מנכרי העושה מעצמו לישראל, על כן התועלת בהיתר זה היא רק באחד משני האופנים, שבהם **לא נאסרה ההנאה** ממלאכה שעשה נכרי מעצמו עבור ישראל:

א' הנאה שלילית - סילוק נזק: יסדו הראשונים (תוס' שבת קכב, ועוד) דאיסור ההנאה הוא דוקא כשפעולת הנכרי יוצרת מצב של **הנאה חיובית** שגוף הישראל נהנה ממנה, כגון הדלקת אור. משא"כ אם פעולתו מועילה באופן שלילי, **שמונעת נזק** או **מסלקת הפרעה**, כמו כיבוי. ומטעם זה התירו הפוסקים אמירה לנכרי דרך סיפור להפעיל את המקרר כדי למנוע קלקול העופות שבמקפיא, דחשיב הנאה שלילית, שאינו אלא מונע נזק. [באשל אברהם (רעו) התיר עפ"י הדלקת נר לישן בחדר יחיד, שאינו זקוק לאור ליהנות ממנו אלא לסלק ממנו הסכנה לישן יחידי בחושד].

[ב"מלכים אמניך" (פ"ב י"ב) כתב לחלק לפ"ז בין עוף לגלידה, שלענין גלידה הוא הפעלת המקפיא נתינת הנאה חיובית, שכן השימוש וההנאה מהגלידה נעשים רק מכח מצבם הקפוא שחידש הנכרי. משא"כ בעופות, שאין השימוש בהם דרך קיפאון, ומצבם הקפוא רק משמרם מקלקול ועיפוש, ועל כן נחשב להנאה שלילית. והחילוק האמור היינו בדעת הנכרי, לשם מה הפעיל את המקפיא, דאם לצורך הגלידה אסור, ואם לצורך העופות מותר אף ליהנות מהגלידה שהייתה בו, דאזלינן בתר עיקר דעתו (ארח"ש ח"ג מילואים סי' כ').]

ב' תוספת הנאה: גם כאשר פעולת הנכרי יוצרת הנאה חיובית, אם אין בה יצירת הנאה חדשה אלא רק תוספת להנאה קיימת, כגון שיש בחדר אור מועט [מנרות השבת, או מתאורת רחוב סמוכה], אין איסור ליהנות באור שנוסף ע"י הנכרי⁸.

[מטעם זה, אין היתר להשתמש בתאורה שהדליק הנכרי, בפניו החדר שמתחילה לא הייתה אפשרות לקרוא בהם, שהשימוש במקומות אלו הוא הנאה חדשה ולא תוספת. אך זהו דוקא בחדר המרכזי (הסלון) שעבורו הייתה דעת הנכרי להדליק את האור. משא"כ לענין חדרי הבית הנוספים, מותר ליהנות בהם מתאורת הנכרי אפילו אם מתחילה היו חשוכים לגמרי, שכן תאורת שאר החדרים שלא ידע עליהם נחשב שהדלקה בפסיק רישא, ומלאכת נכרי בפסיק רישא מותרת גם בהנאה גמורה, וכדלעיל היתר ג' (הגר"ש' במאור השבת, מכתב יו').]

⁶ לאחר שהדלק האור עבור הקטן, גם לגדולים מותר ליהנות ממנו. אך חידש המשנ"ב (רע"ו ל"ט), שזהו בתנאי שההדלקה נעשית **עבור הקטן בלבד**, משא"כ אם הדלק עבור כל בני הבית, הקטנים והגדולים, רק לקטנים יהיה מותר ליהנות ולגדולים **אסור** עד מוצאי שבת 'בכדי שיעשו'. ולפי"ז עוררו, במה שמצוי שקוראים לנכרי להדליק גנרטור שינפל במהלך השבת, וסומכים על כך שיש חולים הזקוקים לחשמל ומותרת אמירה עבורם, דלמבואר במשנ"ב יש להדגיש לנכרי שדליק עבור החולים, כי אם דעתו להדליק עבור כולם, ייאסר לבריאים ליהנות. ויעוי ארחות שבת (פ"ג הע' קצ"ד) שחידש דאין דברי המשנ"ב מן הדין אלא חומרא, ולא החמיר אלא בחולה שאין בו סכנה, אבל ביש בו סכנה מודה שמותר הבריא ליהנות גם אם היה כוונתו עבור כולם. [ולפי"ז אם מיירי דמהני הדלקת הגנרטור לחולים שיב"ס, אתי שפיר].

⁷ ומדובר כמובן שאינו מוסיף ואומר "האור מפריע לי **אתה לא מבינו?**" "נוי?" שהרי בכך הוא ציווי ברמז, ואסור. מטעם זה עוררו הפוסקים, שכאשר משתמש בהיתר זה, לא יבוא תחילה אל הגוי ויבקש ממנו **לבוא אל ביתו**, שכן בקשה זו עצמה, אפילו בלי לפרט מדוע, יש בה **רמז של ציווי** שמבקש שיעשה עבורו פעולה בביתו, ולא יועיל שיאמר אחר כך דרך סיפור "האור מפריע לי". אלא מהתחלה יאמר "האור בביתי מפריע", והנכרי יבין מעצמו לבוא. ויש שאסרו גם בזה, כי לדעתם כיון שהנכרי מיוחד להיות גוי של שבת, עצם מה שמגיע אליו ומספר לו סיפורים, הוא רמז של ציווי לעשות עבורו פעולה (הגר"מ פינשטיין, הגרניק). ועל כן יש שכתבו עצה, שיתנו מראש עם הגוי של שבת שאינו מחוייב ואינו מוכרח להסכים לבוא לכל קריאה.

⁸ אך יש להדגיש חילוק גדול, כי בהנאה שלילית ההיתר מפני שישן כן בתוספת הנאה שההיתר מפני שאין מה לאסור, שתוספת הנאה אינה חשובה להאסור. ועל כן אם נשתנה המצב וכבתה התאורה המועטת שהייתה בתחילה, מעתה נעשית התאורה שהדליק הנכרי כהנאה גמורה ולא כתוספת, ותיאסר בהנאה. משא"כ בהנאה שלילית, אם הדליק הנכרי נר באופן הנחשב למתן הנאה שלילית, כדוגמת המובאת לעיל בישן בחדר יחיד, גם אם יתעורר לפנות בוקר ויחפץ לעסוק בתורה לאור הנר, הגם דהוי הנאה חיובית, יהיה מותר לו, כיון שפעולת ההדלקה הייתה עבור הנאה שלילית, ולא חל בה סיבת איסור מעיקרה.

נהורא לנשימה

טיפים להיום מאושרים בדרך התורה

מודל אפר"ת - המפתח לעבודת המידות

כאשר מנסים להתמודד עם מצבים 'מקפצים', לשלוט על הכעס שלא יתעורר מחמת מעשים נלוזים של הסובב. נדמה במבט ראשון שמישור העבודה הוא בשטחי השליטה העצמית, האיפוק והסבלנות. שטחים שדרוש משאבים רבים של מאמץ וכוחות נפש בכדי לכבוש אותם.

אך התבוננות נוספת תביא אותנו למסקנה המרנינה, כי מישור ההתמודדות יכול להתבצע בשטח קל לתפעול, הלא הוא הכר הנרחב של **התפיסה**, דהיינו **הפירוש השכלי וצורת המבט על המציאות**. כי הנה נודע לרבים המונח הנקרא **"מודל אפר"ת"**, אשר עניינו תיאור השלבים שעוברים עלינו, מן האירוע במציאות ועד התגובה המתפרצת. והיחידוש המודגש בו, כי הרגש והתגובה הטבעית אינם תוצאה ישירה של החוויה במציאות, אלא תוצאה של **הפרשנות** שפירש השכל את האירוע שחווינו. שכן השלב הטבעי לאחר האירוע הוא הפירוש המצטייר בשכלנו לברא את אשר חווינו, ורק בעקבותיו נולדים רגש בהתאם, ותגובה התואמת את הרגש.

תגובה

רגש

פרשנות

אירוע

האוצר הטמון בידיעה זו הוא, שאין הכרח להילחם במישור הרגש והתגובות, אלא מספיק שנצליח להטיל ספק בפרשנות שלנו לאירועים העוברים עלינו, ונתרגל לשאול את עצמינו **האם אין פירוש נוסף שניתן לפרש את אשר אירע?** ובכך ניתן פתח להחדיר תובנות ופירושים חדשים, אשר יעקרו את התעוררות הכעס משורשה, ותיקל עלינו העבודה. [ושוורש לכך בלשון הרמב"ם, שקרא לענייני המידות 'הלכות דעות', ודוק].

ובפרט, אם נתבונן בעיוותי החשיבה המצויים, שכאשר נכיר בהם נוכל להבחין מייד בכל 'פרשנות', אם ניתן לשער שהיא נובעת מאחד מעיוותי החשיבה, ובכך יהיה בידינו לשנות בקלות את הפרשנות, ונוכל לשרש מדעתנו פירושים שליליים המעוררים את הכעס, ושאר תחושות קשות. ונזכה לאיכות חיים מלאה שמחה ורגשות עליזים.

דוגמאות מצויות של עיוותי החשיבה: 1. **התמקדות בשלילי**: התמקדות בצדדים שליליים של האירוע והתעלמות מהצדדים החיוביים [אין צדדים חיוביים?]. 2. **ראיית 'שחור לבן'**, או הכל או כלום [האם לאפור אין ערך כלל?]. 3. **הכללת יתר**: מקרה בודד נתפס כקבוע, יחיד מוכיח על קבוצה [האם אכן זה כך בהכרח?]. 4. **קביעה מוחלטת** של השערות לא מבוססות בנוגע למחשבות הזולת ומניעיו. 5. **יצירת חוקים** איך 'חייבת' הסביבה להתנהג [עלינו להתגמש ולתת מקום לזולת להתנהג לפי חוקים משלן]. 6. **הגזמת יתר** והעצמת מציאות לא נעימה לבלתי נסבלת [האמנם 'כצעקתה?']. 7. **הצמדת תווית** לזולת, על ידי הפיכת התנהגות מקרית להתנהגות עקרונית. **כעת, נתבונן במקרה של אירוע מרגיז, ונבחין, האם אין הפרשנות שלנו נגועה באחד מהעיוותים הללו? כך נוכל להחליף אותה בפירוש חיובי, והעונג יהיה כולו שלנו!**

מדוע מותר לאמבולנס להגיע עד פתח בית החולים?

המציאות הנהוגה כיום, שכאשר יש צורך להסיע יולדת בשבת לבית החולים, גם כאשר הנהג יהודי שהותרה לו הנסיעה מטעם פיקוח נפש, מגיע האמבולנס עד לפתח בית החולים ממש.

וטרם השאלה נקדים, כי חס ושלום, אין להסיק מהדברים שום פקפוק ושום חשש לענין מעשה, ושלא יעלה על דעת מאן דהו להרהר או לשנות מנהג כל צדיקי וגדולי ישראל. וכל דברינו רק כדיבור בלימוד, לפלפל ולהבין דברי תורתנו הקדושה.

וכעת לשאלה: דעת רוב הראשונים דשבת **דחיה** אצל פיקוח נפש, ולא הותרה (משנ"ב ש"כ"ח ל"ט), ועל כן מבקשים תמיד להמנע מחילול שבת מיותר. ואם כך, נתבונן נא. יולדת היודעת בבירור, שאם הייתה גרה ברחוב הסמוך לבית החולים לא הייתה מזמינה אמבולנס, מפני שמצבה אינו חמור כל כך שימנע ממנה הליכה של חצי דקה ברגל, אלא שמוכרחת ליסוע באמבולנס מפני שגרה במרחק רב מבית החולים.

הרי נמצא, שכאשר הגיע האמבולנס למרחק חצי דקה הליכה מבית החולים, פקע הצורך לחלל את השבת. שהרי חזרה להיות כמי שגרה בסמוך לבית החולים. ומדוע איפה יש היתר לאמבולנס להגיע עד פתח בית החולים עצמו? [בפרט, כאשר יש מחסום בפתח בית החולים, והאמבולנס נעצר וממתין לפתיחתו, ואח"כ נוסע עוד כמה מטרים בודדים, שבדרך כלל אינם נצרכים עבור פיקוח נפש].

לתגובות: מייל: A9768552@gmail.com פקס: 077-470-4472

לעיונא

שאלות מרתקות בהלכה המעשית בימינו

בשורה משמחת למחברי ספרים

נתקבל בס"ד סבסוד משמעותי להדפסת חיבורים תורניים בכריכה קשה, כהוראת החזו"א לכוון החידושים 'למען יעמדו ימים רבים'. בהדפסת כמות של 200 עותקים לפחות. שילחו את פרטי הספר (מס' עמודים ועותקים) למייל A055-9236309@gmail.com

מראי מקומות

ניתן להשיג מראי מקומות בהירים ומפורטים שיו"ל ע"י מוכן אש התורה, על הנושאים: ל"ט מלאכות שבת, מוקצה, ביצה, ריבית, משניות תרומות, שביעית, אהלות (ח"א) ניתן להשיג בכתובת: A9768552@gmail.com
שיעורי הלכה, סוגיות, משניות, ואקטואליה
 שיעורי ביהמ"ד להאזנה ולצפייה, בקול הלשון תיקיית הרב מנחם אדלר
 שיעורי הלכה ואקטואליה עם המחשבות, שיעורי סוגיות בעיון, משניות 2 פרקים 20 דק'

הגליון מוקדש

לע"נ ר' דב ב"ר יחזקאל שרגא ז"ל

נלב"ע כ"ה כסלו

ת.נ.צ.ב.ה.

משתתפים בזכות להמתיק את התורה - וזוכים לנחת ומתיקות התורה!
 3 דרכים להקדיש את הגליונות :
 1. בטלפון: 0799-690776 2. בנדריים פלוס קופת מוכן אש התורה 3. במייל.